

บทความวิชาการ (Academic Article)

งานวิเทศสัมพันธ์กับความท้าทาย

ในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

International Affairs with Pandemic Challenges in COVID-19

ชุตินา สุตจรรยา / Chutima Sudjanya

อาจารย์ ดร. นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ กองวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร

Dr., International Affairs Officer, International Affairs Division, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

chutima.su@rmutp.ac.th

Received: October 5, 2022 Revised: November 26, 2022 Accepted: December 14, 2022 Published: December 30, 2022

บทคัดย่อ

ในปลายเดือนธันวาคม 2019 มีรายงานเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาไวรัสชนิดนี้ชื่อ ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้กลายเป็นหนึ่งในการระบาดครั้งใหญ่ของโลก เนื่องจากไวรัสสามารถแพร่กระจายในอากาศได้ การเว้นระยะห่างทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ รายงานจำนวนมากระบุว่าสิ่งนี้จะทำให้โลกเปลี่ยนไปสู่ความปกติใหม่ (New Normal) การเรียนรู้และการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาของมนุษยชาติที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและการปรับตัวอย่างมากที่สุด โดยเฉพาะในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ ถือว่าเป็นความท้าทายและทดสอบสถาบันการศึกษาทุกแห่งในการเป็นผู้นำการเรียนรู้เพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนหางานต่างประเทศ หรือ งานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบันการศึกษาทุกแห่งที่ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกการเดินทาง การปิดชายแดน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและนำเสนอประเด็นท้าทายและทางเลือกของสถาบันการศึกษาในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบันการศึกษาให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติและดำเนินโครงการด้านต่างประเทศได้อย่างราบรื่น ในรูปแบบของความปกติใหม่ทางการศึกษา (New Normal of Education) เช่น การเรียนผ่านระบบออนไลน์ การเรียนในห้องเรียน การเรียนผสมผสานทั้งรูปแบบออนไลน์และรูปแบบออนไซต์ หรือการเรียนรูปแบบไฮบริด เป็นการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับความพร้อมและทรัพยากรของผู้เรียน รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19)

คำสำคัญ: งานวิเทศสัมพันธ์, เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19), ความปกติใหม่ทางการศึกษา

Abstract

A new coronavirus was discovered in Wuhan, China, in late December 2019. The Coronavirus 2019 (COVID-19) has caused one of the world's largest outbreaks because the virus can spread through the air. As a result, social distance has become essential, and it has brought a new way of life, the new normal, to people. Learning and education are crucial for humanity's development to encounter the most difficult challenges and adaptations. Educational institutions were also challenged and needed to survive in this crisis, especially in international affairs affected by travel cancellations and border closures. This article aims to review and present the challenges and options of educational institutions in implementing policies on international relations practices to successfully overcome the crisis and carry out overseas projects as the "New Normal of Education". For instance, online learning, classroom instruction, blended learning (online and on-site), or homeschooling based on the learner's enquiry, resources, and the suitable method to tackle COVID-19.

Keywords: international affairs, the Coronavirus 2019 (COVID-19), the new normal education

บทนำ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการใช้ชีวิตของประชากรทั่วโลก จนเกิดเป็นคำว่า "New Normal" คือ ความปกติใหม่ ซึ่งโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ เป็นโรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัส และเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก จนกระทั่งมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2019 และในปัจจุบันนี้ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ระบาดและส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก และคำว่า ความปกติใหม่ ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างมากมาย ซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติศัพท์ คำว่า ความปกติใหม่ เพิ่มเข้ามาโดย มาลี บุญศิริพันธ์ (2563) คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายผ่านทาง Facebook: Malee Boonsiriphan เอาไว้ว่า คำว่า "New Normal" แปลว่า ความปกติใหม่ หรือ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่แตกต่างจากอดีต เนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัว เพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิม ซึ่งการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีดังต่อไปนี้ 1) การสวมหน้ากากอนามัยและการใช้แอลกอฮอล์เจล ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการป้องกันตนเอง เป็นที่ต้องการและผู้คนมีการใช้กันมากขึ้นจนเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นวิธีการป้องกันความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรคและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังบุคคลอื่น 2) การเว้นระยะห่าง (Distancing) ทั้งในแง่ของร่างกายและจิตใจด้วยความเชื่อใจกันที่เคยแสดงออกผ่านการสัมผัสตัวมีน้อยลง

3) การให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ดีต่อสุขภาพ ปลอดภัย และ มีความสะอาด โดยเน้นอาหารที่มาจากธรรมชาติหรือออร์แกนิกมากขึ้น 4) การออกกำลังกายและดูแลสุขภาพของตนเอง ให้มากขึ้น ใส่ใจตนเองและรักตัวเองมากขึ้น 5) การลดการพบปะผู้คนในสังคมแล้วหันมาใช้ชีวิตและทำงานที่บ้าน มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น 6) การหลีกเลี่ยงการสัมผัสกันโดยไม่จำเป็น วัฒนธรรมในการทักทายของผู้คนโดยเฉพาะหลาย ๆ ชาติในตะวันตกที่เคยจับมือสัมผัสตัวกันได้เปลี่ยนแปลงไป 7) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันกลายเป็นความสำคัญหลักในการดำรงชีวิต คนทุกรุ่น ทุกวัย สามารถใช้งานดิจิทัลได้อย่างคุ้นเคย 8) การทำให้เทคโนโลยีกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ทั้งการปฏิบัติงานจากที่บ้าน (work from home) การบริการจัดส่งอาหารถึงที่หมาย (food delivery) การซื้อของออนไลน์ (shopping online) หรือการเรียนออนไลน์ (online classroom) 9) การใช้เงินกระดาษหรือเหรียญที่หมุนเวียนอยู่ในระบบถูกใช้น้อยลงเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสังคมไร้เงินสดโดยสมบูรณ์ในไม่ช้า 10) การที่คนมีการแบ่งฝึกแบ่งฝ่าย มีการเลือกปฏิบัติมากขึ้น ด้วยเหตุผลทางด้านความปลอดภัย หรือการคำนึงถึงสุขอนามัย 11) การเปลี่ยนแปลงในระบบสาธารณสุขมีแพลตฟอร์ม (platform) ด้านสุขภาพเป็นบริการพื้นฐาน และการป้องกันความเจ็บป่วยมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น (กาญจนา บุญภักดี, 2563)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้รัฐบาลทั่วโลกต้องหาวิธีการในการหยุดการแพร่ระบาดของโรคอย่างเร่งด่วน ด้วยการประกาศนโยบายลดการเดินทางเข้าออกพื้นที่ การปิดสนามบิน สถานการค้า และกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปจนกระทั่งปิดเมือง หรือที่เรารู้จักกันในชื่อ ล็อกดาวน์ (lockdown) ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้น การบินพลเรือนแห่งประเทศไทยได้ประกาศห้ามอากาศยานทำการบินเข้าสู่ประเทศไทยเป็นการชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2562 ยกเว้นชาวไทยที่ต้องการกลับสู่ภูมิลำเนา โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระหว่างประเทศด้วยการปิดพรมแดน การยกเลิกเที่ยวบิน และการเปลี่ยนไปใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ส่งผลให้นักศึกษาต่างชาติจำนวนมากตัดสินใจจะทิ้งหรือเลื่อนแผนการไปศึกษาต่อต่างประเทศ หากนักศึกษาอาศัยอยู่ในประเทศบ้านเกิด สถาบันหลายแห่งที่ต้องพึ่งพาค่าธรรมเนียมของนักศึกษาต่างชาติเป็นจำนวนมากต้องประสบกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ผลกระทบส่วนบุคคลของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้นักศึกษาต่างชาติต้องเผชิญกับความล่าช้าหรืออุปสรรคในการสำเร็จโครงการ การจ้างงาน หรือการย้ายถิ่นฐาน แม้ว่าจะเป็นในระยะสั้นย่อมมีความเสี่ยงและความสูญเสียอย่างแน่นอน แต่ความต้องการการศึกษาระดับนานาชาติและผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นคาดว่าจะมีเพิ่มขึ้น ดังนั้นการรับมือการแพร่ระบาดของไวรัสจึงกลายเป็นวาระสำคัญของประเทศทั่วโลกที่ต้องเผชิญร่วมกัน และเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพในการวิจัยและนวัตกรรมด้านการแพทย์ที่จะนำไปสู่การค้นพบวัคซีน และแนวทางป้องกันตลอดจนการรักษาโรคที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การร่วมมือของสถาบันการศึกษาไทยกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่ควรจะต้องหยุดชะงัก และการบริหารจัดการการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ จึงเป็นสิ่งที่ทุกสถาบันการศึกษาของประเทศไทยต้องร่วมกันออกแบบการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ควบคู่ไปกับการร่วมกันออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการประเมินและวัดผลองค์ความรู้ของนักศึกษามีประสิทธิภาพเพียงใด ในขณะเดียวกันยังต้องร่วมกันคิดว่าทักษะและหลักสูตรรูปแบบใหม่

หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบใด เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกว่าเดิม และที่สำคัญคือทุกนโยบายของทุกภาคส่วนของสถาบันการศึกษาทุกแห่งในประเทศไทยและทั่วโลกคือการนำเอามาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากกระทรวงสาธารณสุขมาบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ดังนั้นสถาบันการศึกษาทุกแห่งในประเทศไทยจะสามารถเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสจากความผิดปกติแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิมได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาทุกแห่ง หากต้องการที่จะอยู่ให้รอดและผ่านพ้นวิกฤต COVID-19 นี้ไปได้ สถาบันการศึกษาต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์วิกฤต COVID-19 ซึ่งเป็นบททดสอบที่สำคัญในช่วงเวลานี้

การปฏิบัติงานด้านต่างประเทศ การศึกษานานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยหรือที่เรียกกันว่า วิเทศสัมพันธ์ (Foreign relations) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) ซึ่งการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์นั้น จึงเปรียบเสมือน “การสร้างสะพานเชื่อมเครือข่าย” เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง จนเกิดความแน่นแฟ้นของเครือข่าย (ประชุมสัมมนา, 2551 อ้างถึงใน ชญาพร โชติธราภรณ์, 2560) และเปรียบเสมือนนักการทูตของสถาบันการศึกษาและของประเทศ ที่ต้องมีการกิจในการแก้ไข เสริมสร้าง และปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ด้วยการทำงานแบบประสานความเข้าใจ และพยายามผลักดันให้มีการนำกลไกการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 มาสู่การปฏิบัติอันประกอบด้วย 3 กลไกสำคัญ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563) ได้แก่

1. การขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก (Competitive Growth Engine) เปลี่ยนจากการทำมากได้น้อย เป็นทำน้อยได้มาก โดยการเติมเต็มปัญญา เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation Driven Economy)
2. การกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) เปลี่ยนจากการรวยกระจุกต้องทำให้ความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นเกิดการกระจายตัว เพื่อไปสู่ “สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน” (Inclusive Society)
3. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) เปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลเป็นการพัฒนาที่สมดุล เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDG))

ทั้งนี้ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ กล่าวว่า ทั้ง 3 กลไกข้างต้นนี้จำเป็นต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก (Connect to the World) ต่อไป โดยรากฐานที่จะทำให้คนในชาติมีศักยภาพและประสิทธิภาพนั้น ต้องเริ่มต้นจากตัวบุคคลคนก่อน ด้วยการเป็นผู้ที่มีทัศนคติและแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตที่ดี มีมุมมองต่อบุคคลและสังคมรอบข้างในทางบวกและเป็นมิตร

จากแนวคิดเกี่ยวกับงานวิเทศสัมพันธ์ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น กล่าวได้ว่า งานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบันการศึกษา เปรียบเสมือนการดำเนินการด้านการต่างประเทศโดยการใช้การศึกษาเป็นวัตถุประสงค์หลัก เป็นเสมือนการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีโดยผ่านการสมัครเข้าศึกษาเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ของสถาบันการศึกษาในประเทศนั้น ซึ่งผู้ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษาควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของ

ผู้ที่มีความละเอียด รอบคอบ รอบรู้ ให้ความเคารพในความแตกต่างของทุกประเทศ ทุกวัฒนธรรม และทุกศาสนา มีทัศนคติและมุมมองที่เป็นด้านดี มีความเป็นมิตร

การบริหารและการจัดการงานวิเทศสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่ทำให้เพิ่มศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการเป็นประเทศที่มีความสามารถแลกเปลี่ยนทางการศึกษาวิชาชีพ และวิชาการโดยอาศัยหลักการสากลเป็นตัวเชื่อมในการจัดการด้านความร่วมมือต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทด้านการต่างประเทศของไทย สำหรับทุกหน่วยงานใช้ร่วมกันเพื่อบูรณาการให้เห็นภาพใหญ่มีเอกภาพถูกต้องตามหลักการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานต่างประเทศ (International Visibility) ของอุดมศึกษาไทย ที่กล่าวถึง “การทูต 5 S” เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2560 มีดังต่อไปนี้ (หงส์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง และ ภูวิน บุนยะเวชชีวิน, 2562)

1. ความมั่นคง (Security) ความมั่นคงที่มีความหมายเพิ่มในรูปแบบใหม่
2. ความยั่งยืน (Sustainability) ความยั่งยืนด้านการพัฒนาทางการศึกษาและมีความร่วมมือทุกด้าน
3. ความมีมาตรฐาน (Standard) ครอบคลุมมาตรฐานทุกรูปแบบ การลงทุนและการพัฒนาที่ยั่งยืนทางการศึกษาเพื่อหาทางสู่ความร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับประเทศไทย
4. สถานภาพ (Status) ยกระดับคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษาเทียบเท่าสากล
5. การบูรณาการ (Synergy) โดยร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนรวมถึงการลงทุนเพื่อพัฒนาการศึกษา

ในโลกปัจจุบันนี้เป็นสังคมเศรษฐกิจที่มีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนสำคัญของประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสังคมอุดมปัญญาจึงเป็นสิ่งที่ถูกคาดหวังให้สถาบันการศึกษา และฝ่ายการศึกษาของประเทศเป็นผู้ดำเนินการทำให้เกิดขึ้นจริง และเมื่อประชาชนเกิดการเรียนรู้ สังคมของประเทศเป็นสังคมอุดมปัญญาจะเป็นพื้นฐานที่ดีและแข็งแกร่งของประเทศนั้นเพื่อชิงความได้เปรียบบนเวทีการแข่งขันของโลก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงต้องร่วมมือกันพัฒนาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพองค์กรให้ทัดเทียมกับองค์กรในประเทศที่พัฒนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ เพื่อชิงชิงความได้เปรียบในทุกด้านบนเวทีโลกนั้น มีการแข่งขันกันสูงมาก ทำให้ทุกองค์กรจะต้องมีการเตรียมทรัพยากรให้มีศักยภาพสูง พร้อมรับมือกับการมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในบริบทปัจจุบันด้วยเหตุนี้ นโยบายด้านการต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย: ระบบวิเทศสัมพันธ์ เป็นฝ่ายทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นผู้มีบทบาทในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทำให้นักวิทยาศาสตร์และงานด้านต่างประเทศของสถาบันการศึกษาได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากนั้น ทำให้เกิดการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานนักวิทยาศาสตร์ และงานด้านต่างประเทศในสถาบันการศึกษา ทำให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานด้านการต่างประเทศของสถาบันการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความท้าทายในการที่จะนำสถาบันการศึกษาไปสู่การแข่งขันระดับนานาชาติ ดำรงความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาและองค์กรในต่างประเทศให้คงอยู่ยั่งยืนท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้อย่างปกติ และการลดจำนวนลงของนักศึกษาต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย โดยเฉพาะนักศึกษาชาวจีน ทำให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งต้องให้ความสำคัญและหาแนวทางในการปฏิบัติงานนักวิทยาศาสตร์ และการดำเนินการด้านการต่างประเทศของสถาบันการศึกษาเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืนและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำวิจัย การดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษาและการทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศต่อไป

ความปกติใหม่ทางการศึกษา

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นจุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ประโยชน์โดยใช้ภาพลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการทำความร่วมมือกันทางด้านการศึกษา วิจัย และพัฒนานวัตกรรมร่วมกันกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อช่วยต่อยอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นความท้าทายจากความปกติใหม่ทางการศึกษา นั่นคือ การศึกษาไทยต้องปรับการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหาร และวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ที่ผสมผสานกับการสาธารณสุขไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ ณิชยา พิตยาพงศกร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า จากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกแรกเริ่มคลี่คลาย ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคหนึ่งต้องเกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลก โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคนโยบาย โรงเรียน ครูและนักเรียน นักศึกษาต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน

ในขณะเดียวกันการกลับมาเปิดโรงเรียนอีกครั้งเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ แต่ยังคงไม่ใช่ว่าการเปิดแบบปกติเหมือนก่อนเกิดการแพร่ระบาด หากแต่เป็นการเปิดโรงเรียนแบบ “กึ่งปิดกึ่งเปิด” ในลักษณะยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น บางวันเรียนที่โรงเรียน บางวันเรียนออนไลน์ที่บ้านเพื่อลดความแออัดในพื้นที่โรงเรียน หรือเมื่อมีการระบาดกลับมาหนักขึ้นอีก โรงเรียนและสถาบันการศึกษาก็ต้องกลับไปสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ทันที ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์ยังคงไม่ได้สิ้นสุดลงไปแต่ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการเรียนการสอนในสภาวะไม่ปกติไปเรียบร้อยแล้ว ทำให้ห้องเรียนหลายแห่งในช่วงเวลานี้จึงอยู่ในสภาพของ “ห้องเรียนไฮบริด” มีตัวอย่างที่น่าสนใจคือ ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่นอกจากการให้ความรู้เชิงวิชาการทั่วไปแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทั่วไปนอกตำรา (Non-subject Education) ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต โดยประเทศญี่ปุ่นเรียกแนวคิดการศึกษาแบบนี้ว่า Tokkatsu

Tokkatsu เป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Education) ที่ครอบคลุมปลูกฝังทักษะที่เป็น Soft Skills หลายอย่างให้แก่เด็ก ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการดูแลตัวเอง การพัฒนาบุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ การคิดแบบสร้างสรรค์ และอีกหลากหลายทักษะ ผ่านกิจกรรมหลายรูปแบบในโรงเรียนและเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมด้วย เพื่อให้นักเรียนญี่ปุ่นไม่เสียโอกาสในการพัฒนาตนเอง หลายโรงเรียนในญี่ปุ่นตัดสินใจออกแบบกิจกรรมรูปแบบใหม่ ๆ ให้ Tokkatsu ยังดำเนินต่อไปได้ควบคู่กับการเรียนเชิงวิชาการ โดยยังคงให้นักเรียนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์และทำกิจกรรมได้ตามเดิม เช่น การใช้แอปพลิเคชันทางการศึกษา MetaMoji Classroom ให้นักเรียนจับกลุ่มทำหนังสือพิมพ์ประจำวันด้วยกันทางออนไลน์ การให้นักเรียนเล่นเกมแข่งขันกันผ่านระบบการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอ รวมทั้งการฝึกให้นักเรียนถ่าย ตัดต่อ และนำรูปภาพวิดีโอที่บันทึกกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อน ๆ ลงบนแพลตฟอร์ม (Ryoko Tsuneyoshi, 2020)

สำหรับประเทศไทย จากรายงานการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของประเทศไทย ปี 2564 กล่าวว่า กำลังแรงงานจะต้องถูกยกระดับ ปรับเปลี่ยน และพัฒนาคุณภาพเพื่อให้ตนเองยังคงมี “คุณค่า” กับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และตลาดแรงงานต้องการคนที่มีความสามารถเฉพาะทางหรือ เจาะจงมากขึ้น ซึ่งจากระบบเดิมที่อุดมศึกษาของไทย เป็นการศึกษาที่มาจาก Supply-Side โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning to know) และ การเรียนเพื่อนำไปใช้งาน (Learning to do) เมื่อเกิดการ Disruption ในภาคอุตสาหกรรม ระบบอุดมศึกษาควรปรับตัวให้เป็นการศึกษาที่ตอบโจทย์ Demand-Side โดยใช้หลักการเรียนเพื่ออยู่ร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ (Learning to live together) และการเรียนเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Learning to be global citizen) ซึ่งตัวอย่างการปรับตัวมีดังต่อไปนี้ (สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)

1. การจัดการศึกษาแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เป็นหลักสูตรการศึกษา ในระบบและนอกระบบ และตามอัธยาศัยที่จัดให้แต่ละบุคคลในทุกช่วงอายุและสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งจะได้รับทักษะวิชาชีพ ความรู้เฉพาะด้าน การทำงานจริง แก้ปัญหาจริง เป็นการพัฒนากำลังคนให้มี ศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม

2. การใช้นวัตกรรมการศึกษาแบบทั่วถึงและเปิดกว้างในยุคดิจิทัล ที่เป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ ในรูปแบบออนไลน์ Massive Open Online Course (MOOC) ตัวอย่างเช่น Chula MOOC ซึ่งจะแก้ไขปัญหา เรื่องค่าใช้จ่าย เวลา สถานที่ และศักยภาพในการรองรับผู้เรียนของสถาบันศึกษา และเพื่อความสอดคล้อง กับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ เป็นการทำลายกำแพงความรู้ให้ผู้คนสามารถเข้าถึงวิชาความรู้ที่มีคุณภาพ และน่าสนใจได้ทุกที่ทุกเวลา

3. การผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่ โดยจะให้ความสำคัญต่อการบูรณาการศาสตร์ หลากหลายศาสตร์ หรือสาขาวิชา (Multidisciplinary) มากขึ้น และการเรียนรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติผ่านการทำงานจริง (Experience-Integrated Learning) รวมถึงการบูรณาการทักษะชีวิตของสังคมดิจิทัล (Life Skills of Digital Society) และทักษะวิชาชีพ (Professional Skills) ที่มีความจำเป็นในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ มีการเรียนการสอน ในลักษณะหน่วยแยกเชิงผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ (Modular-based Learning Outcomes/Learning Results) และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและการพัฒนา ทักษะการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized Learning)

4. การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะการใช้ชีวิตและการทำงานยุคใหม่ คือ มีการสร้างความเข้าใจในส่วนลึกให้สามารถปรับตัวในการทำงานและเข้ากับสังคมได้ เป็นคนที่มีความคิดที่แปลกใหม่ สร้างสรรค์งานได้จากความรู้ในหลายด้าน มีความคิดเชิงประมวลผลหรือเชิงระบบ เข้าใจและตามทันโลกยุคสื่อดิจิทัล

5. การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นมุ่งสู่อาชีพ โดยต้องการให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการหรือสร้างธุรกิจของตนเองได้หลังจากสำเร็จการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทฤษฎีและทักษะจากการฝึกปฏิบัติไปพร้อมกัน

การปรับตัวในการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์

1. การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษา

ความไม่เหมือนเดิมหลังต้องเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับทุกองค์กร รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ที่ต้องปรับความคิด พฤติกรรม และวิธีการทำงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ปัจจุบันพนักงานส่วนใหญ่ต่างปฏิบัติงานจากบ้าน (Work From Home) ซึ่งส่งผลให้สัดส่วนเวลาของการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน สลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน จนพนักงานทุกคนต้องสร้างวินัยในการทำงาน ท่ามกลางอิสระ และความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้นจากการปฏิบัติงานจากบ้าน นอกจากนี้การปฏิบัติงานจากบ้านได้สร้างเศรษฐกิจคนติดบ้าน ทำให้การทำธุรกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) และการทำธุรกรรมออนไลน์เติบโตอย่างก้าวกระโดด (ชัยชนะ มิตรพันธ์, 2563) ซึ่งเบื้องหลังของการเชื่อมต่อการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์กับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดขึ้น ทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ทุกคนต้องมีอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีฟังก์ชันการใช้งานที่ครอบคลุมมากขึ้น เช่น สมาร์ทโฟน แล็ปท็อป และแท็บเล็ต เป็นต้น รวมทั้งต้องจัดหาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่วนบุคคลที่สามารถตอบสนองต่อการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์จากที่บ้านเพื่อให้สามารถติดต่อกับที่ทำงาน เพื่อนร่วมงานและชาวต่างประเทศได้ จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

1.1 เทคโนโลยีตรวจจับอัจฉริยะ (Smart Sensors) ที่ใช้ในการตรวจจับอุณหภูมิร่างกายก่อนเดินทางเข้าอาคาร สำนักงาน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ตรวจจับข้อมูลของสภาพแวดล้อมรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตรวจวัด การเคลื่อนไหว การวัดระดับอุณหภูมิ หรือการตรวจวัดความผิดปกติจากข้อมูลภาพและเสียงจากกล้องวงจรปิด

1.2 การชำระเงินรูปแบบใหม่ (Smart Payment) ตามมติของคณะรัฐมนตรี โดยกรมบัญชีกลาง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อผลักดันการรับจ่ายเงินระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชนให้เป็นการรับจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดทำเป็นโครงการนำร่องสำหรับส่วนราชการที่มีบัญชีเงินฝากกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) มีประกาศเตือนเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 ว่า เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เข้าสู่ภาวะการระบาดใหญ่ทั่วโลก ซึ่งเกิดจากทั้งการใกล้ชิดกันและการสัมผัสสิ่งของที่ใช้ร่วมกันโดยเฉพาะธนบัตรเป็นสิ่งที่มีการส่งผ่านจากมือผู้จ่ายเงินไปสู่มือผู้รับเงินอย่างแพร่หลาย เชื้อไวรัสจะติดอยู่บนธนบัตรได้หลายวัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) ดังนั้นเทคโนโลยีการชำระเงินรูปแบบใหม่ผ่าน QR code จึงเป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานของนักวิเทศสัมพันธ์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ที่ใช้สำหรับซื้อสิ่งของ เครื่องใช้ และอาหารภายในสถาบันอุดมศึกษาและร้านค้าต่าง ๆ

1.3 เทคโนโลยีสมาร์ตออฟฟิศ (Smart Office) บุคลากรทางการศึกษาและนักวิเทศสัมพันธ์ทุกคนต้องปรับตัวไปใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานจากบ้าน โดยเน้นการเชื่อมต่อการปฏิบัติงานจากบ้าน จากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลที่มีฟังก์ชันการใช้งานที่ครอบคลุมมากขึ้นกับแพลตฟอร์มฝังตัว และแอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย เช่น Zoom, Skype, WeChat, Google Meets เป็นต้น เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมออนไลน์ และการจัดการเอกสารผ่านคลาวด์ เป็นต้น (Richardson and Benbunan-Fich, 2011) ซึ่งการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง จะใช้รูปแบบออนไลน์เข้ามาทดแทนเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะงานในส่วนของการเดินทางไปศึกษาดูงานหรือเพื่อเจรจาความร่วมมือกับองค์กรในต่างประเทศ โดยการปฏิบัติงานรูปแบบออนไลน์นี้ ทำให้นักวิเทศสัมพันธ์ต้องติดต่oprสานงานด้วยความระมัดระวังเนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมอยู่คนละประเทศ จึงต้องประสานงานเรื่องเวลาการเข้าประชุมให้ตรงกัน และต้องระมัดระวังการใช้แอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย เนื่องจากในบางประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่อนุญาตให้ใช้ Google Meets และ Zoom เป็นต้น สำหรับการรับและส่งออกสารระหว่างหน่วยงานในสถาบันอุดมศึกษานั้น มีระบบการรับส่งเอกสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และผ่านระบบคลาวด์ของแต่ละสถาบันอยู่แล้ว แต่ยังมีการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องใช้เอกสารที่เป็นกระดาษอยู่บ้าง ทำให้ต้องใช้บริการรับส่งเอกสารผ่านแอปพลิเคชันในบางครั้ง

ภาพที่ 1 การประชุมเรื่องการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

โดย กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2564 โดยการใช้รูปแบบออนไลน์ด้วยโปรแกรม Zoom

หมายเหตุ. โดย ชุตินา สุตจรรยา, 2564.

1.4 เทคโนโลยีการรับส่งเอกสารผ่านแอปพลิเคชัน เมื่อนักวิเทศสัมพันธ์ต้องปฏิบัติงานที่บ้าน การรับและส่งออกสารถึงกัน สามารถใช้บริการเมสเซนเจอร์ (Messenger) จากแอปพลิเคชันที่มีอยู่มากมายในขณะนี้มาช่วยงานโดยไม่ต้องเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการเชื่อมต่อการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์กับเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นบรรทัดฐานที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และยังสามารถคาดการณ์ได้อีกว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของพนักงานและนักวิเทศสัมพันธ์นั้นจะยังคงแพร่หลายอยู่ต่อไปในอนาคต เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมยังมีความจำเป็นในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวด้วยเช่นกัน

2. การดำเนินนโยบายด้วยการโอนหน่วยกิต

การปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ด้วยการดำเนินนโยบายกับการศึกษาระหว่างประเทศ หรือ การศึกษานานาชาติด้วยการขยายและการอำนวยความสะดวกในการโอนหน่วยกิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตจากสถาบันการศึกษาในประเทศของตนไปยังสถาบันการศึกษาในประเทศอื่นได้นั้น เป็นอีกหนึ่งในนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษานานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ให้ความสนใจอย่างมาก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งการโอนหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัยหนึ่งไปยังอีกมหาวิทยาลัยหนึ่ง แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทายเนื่องจากกระบวนการที่ซับซ้อนเกินไปและนโยบายที่คลุมเครือ หรือการขาดแนวทางที่ชัดเจน นักศึกษาอาจสูญเสียหน่วยกิตเมื่อย้ายจากสถาบันหนึ่งไปยังอีกสถาบันหนึ่งได้ ซึ่งอาจขัดขวางไม่ให้โอนย้าย หรือนำไปสู่ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นหรือสำเร็จการศึกษาล่าช้า (Logue, 2017) ดังนั้น กรอบคุณวุฒิและการลงนามความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศในลักษณะของการทำข้อตกลง (MOU) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศที่มีระบบการศึกษาและคุณสมบัติต่างกัน ข้อตกลงที่มีขึ้นระหว่างมหาวิทยาลัยและกรอบคุณวุฒิข้ามชาติต้องส่งเสริมการเคลื่อนย้ายของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ดังตัวอย่างความคิดริเริ่มของ COL The Virtual University for Small States of the Commonwealth ได้พัฒนากรอบคุณวุฒิข้ามชาติ (TQF) ซึ่งอำนวยความสะดวกในการโอนเครดิตระหว่างประเทศ และเปิดตัวอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2010 ช่วยให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพหลายล้านคนสามารถเข้าถึงโปรแกรมที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ผ่านกระบวนการที่เรียบง่าย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานสามารถย้ายโอนหน่วยกิตไปมาระหว่างประเทศได้ โดยไม่มีการจบการศึกษาล่าช้า หรือมีค่าใช้จ่ายที่แพงมากขึ้น อีกทั้งการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ทำให้สถาบันต่าง ๆ มีโอกาสทบทวนรูปแบบธุรกิจของตนอีกครั้ง เนื่องจากปัจจุบันมีนักเรียนยอมรับการเรียนรู้แบบออนไลน์มากขึ้น จึงมีโอกาสร่างแบบจำลองไฮบริดที่สามารถลดค่าใช้จ่ายและให้ความยืดหยุ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ระบุถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่อาจทำให้ขนาดเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไป จึงมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ ซึ่งปัจจัยสำคัญหนึ่งที่จะสามารถ Kill disruption ได้คือ การพัฒนากำลังคนให้พร้อมรับมือ โดยมีมาตรการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)

2.1 การจัดทำหลักสูตร Higher Education Sandbox สร้างหลักสูตรจาก Demand Side เพื่อผลิตคนตามความต้องการของประเทศ ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก

2.2 จัดกลุ่มมหาวิทยาลัยตามเป้าหมายประเทศเพื่อสร้างความเป็นเลิศตามความโดดเด่นของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัยดังนี้

- 2.2.1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก
- 2.2.2 กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยี และส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม
- 2.2.3 กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น

2.2.4 กลุ่มพัฒนาปัญญา และคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

2.2.5 กลุ่มผลิต และพัฒนาบุคลากรวิชาชีพ และสาขาจำเพาะ

2.3 ปลดล็อกการจำกัดเวลาเรียนทั้งปริญญาตรี ปริญญาโท และ ปริญญาเอก โดยไม่จำกัดเวลาจบ นักศึกษาสามารถเรียนไป ทำงานไป บริหารเวลาและเพิ่มศักยภาพให้เพิ่มขึ้น

2.4 เปิดมิติใหม่ของอุดมศึกษาไทย เรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้ โดยสามารถเรียนข้ามมหาวิทยาลัยได้มากกว่า 25 มหาวิทยาลัย เกือบหน่วยกิตได้ ร่วมกันพัฒนาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ใช้ทุนการศึกษาแทนการกู้ยืมเงิน ในสาขาที่ประเทศต้องการ ไม่ต้องจ่ายเงินคืนหรือจ่ายดอกเบี้ยในราคาต่ำกว่าปกติ เปิดโอกาสให้เด็กไทยได้เรียนเพื่อสร้างประเทศไทยให้ทันโลก

3. โครงการมอบทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติ

การที่สถาบันการศึกษามีโครงการมอบทุนการศึกษาสำหรับการศึกษานานาชาติให้นักศึกษาต่างชาตินั้น เป็นโครงการที่ไม่เพียงแต่สร้างความปรารถนาดีที่ยั่งยืนต่อประเทศเจ้าบ้านเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เกิดความเข้าใจและการสร้างเครือข่ายระหว่างวัฒนธรรมซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของนักศึกษาต่างชาติและมหาวิทยาลัยที่มอบทุนการศึกษา ซึ่งเป็น Soft Power ที่ดีมากทั้งในเรื่องของทัศนคติและภาพลักษณ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งงานวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยที่รับนักศึกษาต่างชาติควรแสวงหาวิธีที่สามารถรวมโอกาสหรือข้อกำหนดในการเดินทางระหว่างประเทศกับโปรแกรมการศึกษาระดับปริญญาสำหรับนักศึกษาในประเทศและเสริมสร้างกลไกสำหรับการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนและการแลกเปลี่ยนกับสถาบันในต่างประเทศให้เกิดขึ้นได้

ด้วยเหตุนี้อนาคตทางการศึกษานานาชาติและการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษาไม่ควรถูกตีกรอบไว้ด้วยสถานการณ์ความจำเป็นจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และปัจจัยควบคุมไม่ได้เท่านั้น แต่ควรเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาและปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในรูปแบบความปกติใหม่ของการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคต

4. การพัฒนาศักยภาพให้สถาบันการศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการศึกษานานาชาติ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษาทุกแห่ง ต้องปรับตัวและยุติกิจกรรมในรูปแบบที่ต้องมาพบกัน ซึ่งรวมถึงโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา อาจารย์ และการเดินทางไปเจรจาความร่วมมือในต่างประเทศที่ยังคงมีอยู่ จึงเป็นความท้าทายในการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในช่วงระยะเวลาที่ทุกกิจกรรมและโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่ต้องเดินทางพบปะกันยุติลงจากการประกาศปิดประเทศนั้น อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ยังคงต้องดำเนินต่อไป โดยกิจกรรมบางอย่างได้ถูกทดแทนด้วยการจัดกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์และปรับให้มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ นอกจากนี้ยังมีการวางกรอบการทำงานด้านวิเทศสัมพันธ์ที่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการรับนักศึกษาต่างชาติ การจัดตารางเรียนที่ต้องทดแทนด้วยการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องกับนโยบายและความยั่งยืนในการพัฒนางานวิเทศสัมพันธ์ รวมทั้งความเป็นนานาชาติของสถาบันการศึกษา

ในขณะเดียวกัน สถาบันการศึกษาที่มุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นนานาชาตินั้น ควรวางนโยบายให้งานวิเทศสัมพันธ์ จัดทำหน่วยงานที่เป็นมีความเป็นนานาชาติ (International Zone) และมีการพัฒนาระบบจุดให้บริการ สำหรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะ (International Students One Stop Service) ให้มีความครอบคลุม ทุกช่องทางการติดต่อ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และในรูปแบบการเดินเข้ามาติดต่อขอรับคำปรึกษาหรือ ขอความช่วยเหลือด้วยตนเอง ซึ่งควรมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับดีมาก และมีความเข้าใจในการทำงานในวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบพิธีการตรวจคนเข้าเมือง และการให้คำปรึกษา สามารถประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของนักศึกษาต่างชาติได้ อีกทั้งต้องมีการจัดทำระบบรองรับการแลกเปลี่ยนนักศึกษา หรือ การเข้าศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติ เช่น การเทียบโอนผลการเรียน ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศ เป็นต้น ซึ่งสถาบันการศึกษาควรมีการพัฒนาการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ให้มีการนำเทคโนโลยีของการสร้าง เครือข่ายทางสังคม (Social Network) ตัวอย่างเช่น Facebook หรือ Twitter เข้ามาใช้ในการสื่อสารข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทางการศึกษา หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในระหว่างที่นักศึกษาต่างชาติเข้าเรียน และพักอาศัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ต้องพัฒนาเว็บไซต์ (Website) เพื่อให้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการสืบค้นจากทั่วทุกมุมโลก มีข้อมูลการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ มีการตรวจสอบข้อมูลและปรับข้อมูล ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อความพร้อมในการจัดอันดับของเว็บโอเมตริกซ์ (Webometrics Ranking) ซึ่งการมุ่งสู่ความเป็นนานาชาตินั้น สถาบันการศึกษาทุกแห่งของประเทศไทยควรเริ่มต้นจากการแข่งขันใน ระดับภูมิภาคอาเซียนก่อน แล้วจึงไปแข่งขันในระดับโลก

5. การพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์

การเปลี่ยนแปลงสู่โลกดิจิทัลได้สร้างระบบทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่และปฏิวัติรูปแบบการทำงาน ไม่ใช่แค่เพียงในประเทศไทยแต่ยังแพร่หลายไปทั่วโลก ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการที่ระบบทรัพยากรมนุษย์ สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับของสถานที่ทำงานยุคดิจิทัล และเตรียมพร้อมกับการรับเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Multi-skilling ที่หมายถึงการพัฒนาฝึกอบรมพนักงานเพื่อให้มีทักษะ หลากหลายสามารถดูแลงานที่แตกต่างได้ การพัฒนาฝึกอบรมพนักงานเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ทรัพยากรบุคคลโดยผ่านกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของ บุคลากรที่ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์และประสิทธิภาพขององค์กร

กระบวนการพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็น ระบบเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและกันโดยจะต้องดำเนินไป ตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อบุคคล งาน และหน่วยงานมากที่สุด ดังที่ ฮีนแมน สวอบ ฟอสซัม และไดย์ (Heneman, Schwab, Fossum & Dyer, 1983 อ้างถึงใน พรณิดา คำนา, 2563) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาบุคลากรในเชิงระบบ ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

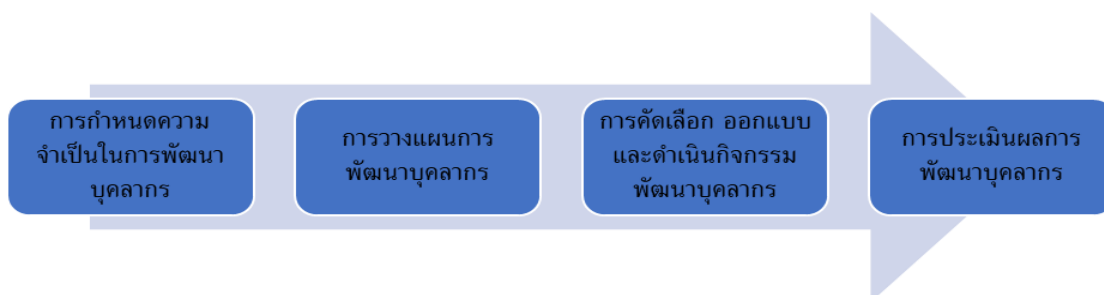
5.1 การกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การระบุปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดจากช่องว่างระหว่างผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงกับผลการปฏิบัติงานที่องค์กรต้องการ และปัญหานั้นมีความสำคัญต่อองค์กรซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการพัฒนาการฝึกอบรม

5.2 การวางแผนพัฒนาบุคลากร จากความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีมากกว่าที่จะสามารถตอบสนองได้ในเวลาหนึ่ง เริ่มจากการลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องมีการกำหนดบุคลากรที่จะเป็นผู้ได้รับการพัฒนา การกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ การกำหนดหลักสูตรในการพัฒนา การกำหนดขอบเขตในการพัฒนา การกำหนดระยะเวลาที่จะพัฒนาและการกำหนดทรัพยากร อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ ขั้นตอนต่อมาคือ จัดสรรทรัพยากรให้แก่แต่ละโครงการ ขั้นสุดท้ายเป็นการบูรณาการโครงการต่าง ๆ ให้เป็นแผนดำเนินการในการพัฒนาบุคลากร

5.3 การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เป็นการพิจารณาว่า โครงการพัฒนาบุคลากรที่จะจัดขึ้นนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร โดยเริ่มจากกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งมักจำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็น วัตถุประสงค์ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ ขั้นตอนต่อมาจะเป็นการพิจารณาเนื้อหาของโครงการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นการกำหนดหลักสูตรที่จะให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เรียนรู้ หรือมีส่วนร่วมในโครงการ หลักจากนั้นจะกำหนดวิธีการและเทคนิคที่จะใช้และขั้นสุดท้าย จะเป็นการนำเอาวิธีการและเทคนิคนั้นมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร

5.4 ประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 ระดับ ระดับแรกคือ การพิจารณาว่าการดำเนินการตามโครงการพัฒนาบุคลากร แต่ละโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ระดับที่สอง เป็นการพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่าสนองต่อความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึง สิ่งที่บรรลุผล ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่ควรแก้ไขในการดำเนินการต่อไป ดังภาพ

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงกระบวนการพัฒนาบุคลากร

หมายเหตุ. จาก “การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนด้านทักษะภาษาอังกฤษในต่างประเทศ,” โดย พรณิดา คำนา, 2563, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(1), น. 80-81

(<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/204034>).

วิธีการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและตอบสนองสมรรถนะใหม่ ๆ ได้นั้น สถาบันการศึกษาควรจะต้องมีแนวทางการ

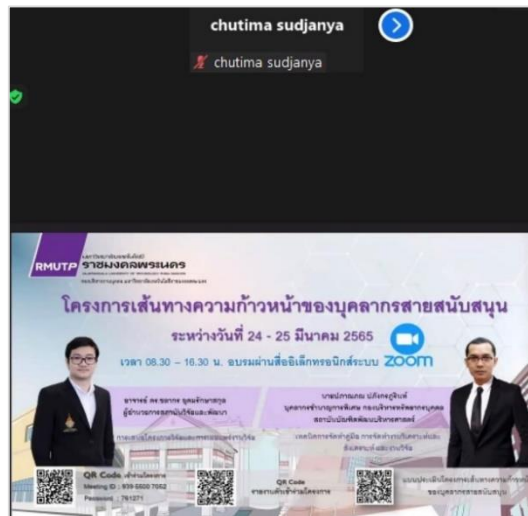
ฝึกอบรมและการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อสอดคล้องและสนับสนุนเป้าหมายของสถาบันการศึกษาในเรื่องของการปฏิบัติงานด้านต่างประเทศ และการนำสถาบันการศึกษาไปสู่ความเป็นนานาชาติ สามารถแข่งขันได้บนเวทีโลก โดยมีรูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากรของสถาบันการศึกษาทุกแห่งในประเทศไทยควรมีรูปแบบดังต่อไปนี้ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2565)

1) การฝึกอบรมภายในองค์กร (In house Training) ให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เป็นการจัดการฝึกอบรมให้กับบุคลากรภายนอก และภายในองค์กร

2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติราชการ เป็นการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติ เป็นการศึกษาทดลองปฏิบัติ และนำผลการประชุมไปปฏิบัติและพัฒนาการปฏิบัติราชการในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ

3) การจัดฝึกอบรมออนไลน์ (Online Training) ให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เป็นการจัดการเรียนรู้ การอบรม ผ่านเทคโนโลยีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น zoom e-Learning เป็นต้น ให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรในยุค New Normal

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ปรับมาเป็นรูปแบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

หมายเหตุ. โดย ชุตินา สุตจรรยา, 2565.

4) การฝึกอบรมภายนอกองค์กร (Public Training) และการส่งบุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์เข้าร่วมการประชุมสัมมนาต่าง ๆ กับหน่วยงานภายนอก โดยสถาบันการศึกษาจะพิจารณาและคัดเลือกบุคลากรในสังกัดที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ารับการพัฒนาโดยการส่งไปเข้าร่วมการฝึกอบรม การประชุมสัมมนากับหน่วยงานภายนอก โดยกำหนดเป็น 2 ประเภท คือ 1) การส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม การประชุม และสัมมนาที่มีค่าใช้จ่าย และ 2) การส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม การประชุม และสัมมนาที่ไม่มีค่าใช้จ่าย

5) การพัฒนาโดยการศึกษาต่อ (Educational) โดยสถาบันการศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์สามารถไปศึกษาเพิ่มเติมทั้งในและต่างประเทศโดยมีการกำหนดให้มีแนวทาง

มีหลักเกณฑ์ ที่มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และวิธีการต่าง ๆ ให้ดูตามระเบียบของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษา ฝึกอบรมปฏิบัติการวิจัยและดูงานต่างประเทศ พ.ศ. 2549 และระเบียบสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ประกอบการพิจารณา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563)

สรุปและอภิปราย

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่สามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างดีว่า สังคมโลกนั้นมีความเชื่อมโยงกันมากกว่าที่คาดคิดไว้ โดยเฉพาะสังคมในวงการศึกษา ดังนั้นการปฏิบัติงานวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้หรือไกลตัวอีกต่อไป และมีความจำเป็นต้องหยุดหรือระงับโครงการและความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ เนื่องจากสถาบันการศึกษาทุกแห่งในประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจ พัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์ และการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างประเทศในหลากหลายกิจกรรม ตั้งแต่การประชุมออนไลน์ผ่านระบบ Zoom, Line, Facebook live และอีกมากมายหลายโปรแกรม ที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการปรึกษาหารือ การทำความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ งานวิจัย และวัฒนธรรม จากสถาบันการศึกษาทั่วทุกมุมโลก รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาต่างชาติที่ไม่ได้อยู่ในประเทศไทยได้รับการศึกษาในบรรยากาศของห้องเรียนตามปกติ แม้ว่าจะมีอุปสรรคบ้างทั้งในเรื่องของเวลา ระบบการสื่อสาร และสิ่งรบกวนอื่น ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามความพยายามในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังเรื่อยมา เพื่อให้ได้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ดีที่สุดส่งผลให้นักศึกษาทุกคนได้รับการศึกษาตามปกติแม้อยู่ต่างประเทศ ซึ่งความพยายามในการดำเนินความร่วมมือทางด้านการศึกษากับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ นี้ ทำให้เห็นถึงเจตนาอันแน่วแน่ของสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ที่ยังคงต้องการรักษาความเป็นมิตรที่ดีกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ ดังนั้นงานวิเทศสัมพันธ์ของทุกสถาบันการศึกษาของประเทศไทย จึงเป็นหน่วยงานหลักที่จะช่วยสนับสนุนและประสานงานด้านความร่วมมือกับต่างประเทศตามนโยบายของสถาบันการศึกษา และยังเป็นหน่วยงานกลางในการนำเป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ และการจัดการศึกษาสู่ความเป็นสากลไปสู่การปฏิบัติในระดับคณะ หน่วยงานและวิทยาเขต โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นเครื่องมือและกลไกในการสนับสนุนพันธกิจหลักในทุกพันธกิจ ได้แก่ การผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ วิจัย และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมายังแสดงให้เห็นแล้วว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเข้าใจกันเท่านั้นที่จะสามารถพาให้ทุกองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถฝ่าฟันอุปสรรคของมนุษยชาตินี้ไปพร้อมกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารจัดการงานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ควรมีการออกแบบโครงสร้าง

และภาระงานที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อพัฒนาเป็นโครงสร้างการทำงาน วิเทศสัมพันธ์ให้เป็นแบบสากลและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ทางการทูต 5s ซึ่งเป็นแนวทางหลักของประเทศไทย รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลก

2. หน่วยงานกองวิเทศสัมพันธ์ควรเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะตน มีการกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจของการปฏิบัติงานด้านต่างประเทศอย่างชัดเจน เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ และส่งเสริมการจัดการศึกษาสู่ความเป็นสากลไปสู่การปฏิบัติในระดับคณะ หน่วยงาน และวิทยาเขตของสถาบันการศึกษานั้น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการเรื่อง งานวิเทศสัมพันธ์กับความท้าทายในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้เขียนขอขอบคุณข้อมูลสนับสนุนการเขียนบทความวิชาการจากเพื่อนร่วมงาน กองวิเทศสัมพันธ์ทุกคน และขอขอบคุณท่านผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนการเขียนบทความวิชาการครั้งนี้

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาบุคลากร สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*.
<https://www.ops.go.th/en/personnel-media/personnel-publication/item/6094-2565-2>
- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(2), A1-A6.
<https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JIE/article/view/242540>
- ชฎาพร โชติธราภรณ์. (2560). คุณลักษณะสำคัญคนวิเทศสัมพันธ์ สู่จุดยืนยุคไทยแลนด์ 4.0 กับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 11(3), 197-203.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ksk/article/view/124778>
- ชัยชนะ มิตร์พันธ์. (2563, 25 พฤษภาคม). *ปรับไลฟ์สไตล์ชีวิตใหม่รับ New Normal หลังวิกฤตโควิด - 19 รอดได้ด้วย Digital Technology*. ETDA.
<https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/New-Normal-Lifestyle.aspx>
- ณิชา พิทยาพงศกร. (2563, 14 พฤษภาคม). *New Normal ของการศึกษาไทย คืออะไร เมื่อเรียนทางไกล ไม่ใช่คำตอบ*. TDRI. <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). การบริหารจัดการธนบัตรในสถานการณ์โควิด 19. *BOT พระสยาม MAGAZINE*, 8(3), 26-27.
https://www.bot.or.th/broadcast/BOTMagazine/2563/BOT2_63/mobile/index.html#p=28
- พรรณิดา คำนา. (2563). การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนด้านทักษะภาษาอังกฤษในต่างประเทศ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(1), 74-89.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/204034>

- มาลี บุญศิริพันธ์. (2563, 6 พฤษภาคม). รู้จัก “New Normal” ฉบับราชบัณฑิตยสภา. Thai PBS.
<https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
- สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). รายงานการพัฒนการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ปี 2564: การฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 สู่ความยั่งยืน
ทางเศรษฐกิจและสังคม. พรินท์เอเบิล. <https://www.nxpo.or.th/th/report/9727/>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563 – 2565.
https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/guide_civilservice_update.pdf
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). โลกเปลี่ยน คนปรับ: หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน. กระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2020/20200525-The-World-Changes-People-v1/index.html>
- หงส์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง และ ภูวิน บุญยะเวชชีวิน. (2562). ไทยแลนด์ 4.0 กับนโยบายต่างประเทศ: ยุทธศาสตร์
ต่างประเทศ 5 มี. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 23(2), 312–327. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/241354>
- Logue, A. W. (2017). *Pathways to reform: Credits and conflict at the City University of New York*.
USA: Princeton University.
- Richardson, K., Benbunan-Fich. R. (2011). *Examining the antecedents of work connectivity
behavior during non-work time*. Inf. Organ., 21(3)
- Tsuneyoshi, R. (2020). *Japan: Tokkatsu or student-led collaboration online*.
<http://www.kumamoto-kmm.ed.jp/sch/e/obiyaamanishies/>